

S-8-1095

Girant a 78 rpm

Butlletí gratuït de l'Associació per a la Salvaguarda
del Patrimoni Enregistrat

Any 7 · Núm. 15 · març 2009

ASSOCIACIÓ PER A LA SALVAGUARDA DEL PATRIMONI ENREGISTRAT

Inscrita en el "Registre d'Associacions de la Generalitat de Catalunya" amb el n° 25439, de la secció 1ª del Registre de Barcelona, el 14 de novembre de 2001

Junta directiva:

President: Josep Perramón i Baqué — Telèf. 93 379 00 52
Vicepresident: Enric Nart i Torres — Telèf. 93 311 16 88 / 93 750 05 43
Secretària: Mercè Rubió i Boada — Telèf. 93 843 01 80 / 607 65 85 08
E-mail: mrubiob@uoc.edu
Tresorer: Eduard de Cáceres i Bosch — Telèf. 93 418 54 06
Vocal: Jaume Figueres i Garcia — Telèf. 93 430 15 49
Vocal: Joan Vilà i Miró — Telèf. 93 237 52 43

Secretaria Tècnica:

Ramón Ripoll
C/Navas de Tolosa, 264 2on 2ª - 08027 BARCELONA
Telèf.: 699 21 31 66

Lloc de reunió:

CASA DEL MAR
C/ Albareda, 1 - 13, 1er. pis, aula 2 * BARCELONA
Segon dimecres de mes a les 19 hores.
(Metro: Línia 2 i 3 Paral·lel - Bus: 20-24-57-157-64-39-36)

Objectiu principal: Promoure i participar en qualsevol activitat relacionada amb la conservació i difusió del patrimoni enregistrat.

Activitats més destacables:

Actes públics per difondre el nostre objectiu
Edició del butlletí "GIRANT A 78 rpm"

Pàgina web en construcció: www.aspe.cat

Quota d'adhesió: 35 euros a l'any

Amb la col·laboració de:

www.the-project.net

RAMON EVARISTO (1909 - 1990)

Director, compositor i arranjador.

La crítica especialitzada de l'època definia Ramon Evaristo, com a un mestre de la batuta, el violí, el saxofon i com a un excel·lent compositor i arranjador; tot això amb bones dosis de swing, hot o ritmes tropicals i amb una extraordinària elegància interpretativa. De la seva orquestra comentaven que era com una mena de combinat entre la melodia de Gleen Miller, el Jazz simfònic de Paul Whiteman i la pulcritud executiva de Duke Ellington o Tom Dorsay.

Ramón Martínez Fernández, conegut musicalment com Ramon Evaristo, va néixer, com aquell que diu accidentalment, a Conca el 14 d'octubre de 1909, però de ben menut la seva família va traslladar-se a la ciutat de Granada, fet pel que moltes de les fonts consultades el considerin fill d'aquesta localitat andalusa.

A l'edat d'onze anys, Ramon Evaristo arriba amb la família a Barcelona, ja amb una certa cultura musical, adquirida al Conservatorio de *Victoria Eugenia* de Granada. Cursa els estudis de Batxillerat i de forma paral·lela, continua els estudis d'harmonia, violí i piano a l'Escola Municipal de Barcelona, sent alumne preferit del mestre Morera. L'any 1932 finalitza els estudis de Magisteri, assolint per oposició el títol de mestre nacional amb destinació Vilafranca del Penedès, localitat on poc més tard es va crear un Hot Club i la *Orquestra Royalty*, coneguda també com *Orquestra Creación*, que sota la direcció de Ramon Evaristo va realitzar una gran labor de divulgació del Jazz, tant a Vilafranca com a localitats properes: El Vendrell, Terrassa o Granollers. D'aquesta època són els seus primers arranjaments de temes clàssics americans, com ara "Dinah", "Sweet sue" o "Saint Lois Blues", i de les seves primeres composicions, "Junto a ti" i "Eternamente".

Acabada la Guerra Civil, demana l'excedència i es dedica plenament al món de la música. L'any 1940 Ramon Evaristo forma la seva pròpia orquestra, debutant a la sala de festes *Emporium*, local que va convertir durant els següents 8 anys en la seva seu principal, alternant amb altres sales de Barcelona com ara l'*Hotel Ritz*, *La Rosaleda*, *El Cortijo* o *Rigat* i a les Festes Majors d'arreu de Catalunya i en altres llocs de l'estat espanyol. També és de destacar la seva participació a les matinals de Jazz dels diumen-

Ramon Evaristo als anys 40.

ges a Barcelona amb un extens repertori, del qual podríem destacar el tema de Jazz simfònic "Mi dulce clarinete" que n'és autor. L'any 1948 va fer la seva primera sortida a l'estranger, al *Casino de Caramella* de Amsterdam. Altres països on també hi va actuar foren Portugal, Alemanya i França. Aquest període de temps va ser l'època daurada de l'orquestra de Ramon Evaristo on, per la seva formació i en diferents períodes, hi van passar músics extraordinaris, com ara el clarinetista Adolfo Ventas, fill de la vila d'Amposta, el mallorquí Bonet de San Pedro o el trompetista José Puertas. També és el moment de les intervencions en el món del cinema, però, sobretot, el que més popularitat li donà van ser els seus enregistraments sonors en discos de 78rpm.

Bonet de San Pedro

José Puertas

Adolfo Ventas

El pas dels anys i el canvi de tendències musicals, van minvar la seva popularitat, però en tot moment es va mantenir actiu. Als anys 50 amb el nom de "*Ramon Evaristo y su Orquesta Antillana*" actuava a les sales de ball i a les Festes Majors. El popular cantant de boleros Moncho, explica que amb aquella orquestra va debutar com a cantant l'any 1956 al barri de Gràcia de Barcelona. La seva trajectòria, va tenir un repunt important a l'any 1980, a l'enregistrar el disc "R.E. Big Band" amb una orquestra de disset músics (5 saxos, 4 trompetes, 4 trombons i 3 ritmes). En aquesta última etapa, va fer ressorgir l'orquestra de ball a escenaris com a la *Sala Venus* durant set anys o bé a *l'Imperator* i *Barbarroja* on va fer les seves últimes actuacions. En tot moment i fins l'any 1985, que va patir una malaltia al cor, va promoure el jazz amb concerts principalment a Vilafranca del Penedès, on hi participaven els millors músics catalans del moment. Va ser a l'any 1986 que va fer donació al *Museu de Vilafranca*, de bona part de la seva col·lecció de discos, de les seves composicions i arranjaments, així com tota mena de material gràfic.

Ramón Evaristo que va saber donar dignitat i prestigi a l'orquestra de ball, moria a Barcelona el 10 de febrer de 1990, havent passat a la nostra història musical com "El Gleen Miller espanyol", recordant-lo com aquell músic elegant que amb les modalitats del hot i swing va il·lustrar musicalment, aquella època fosca de

la postguerra, ajudant a recobrar les ganes de viure a les generacions que havien patit el malson del conflicte.

Filmografia.

L'Orquestra de Ramon Evaristo va tenir intervencions musicals a les pel·lícules:

Muñequita (1940). Levante Films.

Julieta y Romeo (1940). Cinedia. Música: Pascual Godés.

Rápteme usted (1940) Cinesia. Actors: Celia Gámez i Enrique Guitart.

Una conquista difícil (1941). Ritmo. Música: José Padilla – Luís Rovira.

Composicions.

Els seus èxits més destacats varen ser: *Junto a ti* (1936), *Eternamente* (1938), *Media noche* (1938), *Antinea* (1939), *Mi dulce clarinete* (1940), *Canción ingenua* (1941), *Soledad* (1941), *Tensión* (1945).

Arranjaments.

Entre d'altres, els més coneguts són: *Dinab*, *Blue Moon*, *Saint Lois Blues*, *Tiger Rag*, *Swing del organillo*, *Caravan*, *Take a music* del film "Todo es ritmo", *Minie*, *Cuando las golondrinas vuelvan a Capistrano* i *Ay mamá ¿que voy a hacer?*.

Discografia a 78 rpm:

Nº Catàleg	Matriu	Any	Títol / Intèrprets
LVA GY401	OKA477	1941	Eternamente. Rina Celi
LVA GY401	OKA478	1941	Mi dulce clarinete. Adolfo Ventas
OD 203964	SO9118	1941	Soledad. Bonet de San Pedro
OD 203964	SO9117	1941	Madre ¿que voy a hacer? Bonet de San Pedro

REG C8542	CR3071	1941	En la clara noche. Enrique Caro
REG C8542	CR3072	1941	Olvidar. Enrique Caro
REG C8580	CR3150	1943	Canción ingenua. Trío vocal
REG C8580	CR3149	1943	Angelina. Manolo Moreno
REG C8585	CR3156	1943	Carolina. Rina Celi
REG C8585	CR3155	1943	Tengo miedo. Rina Celi
REG C8588	CR3167	1943	Eco español. José Llata
REG C8588	CR3168	1943	Tierra de sol. José Llata
OD 203964	SO9410	1944	Serenata portuguesa.
OD 203964	SO9412	1944	El tabaco y la mujer.
OD 203977	SO9409	1944	Carola. Manolo Moreno
OD 203977	SO9411	1944	Fascinación. Francis Ramírez
REG C8655	CR3306	1945	Carlos Arruza. Raúl Roqueta
REG C8655	CR3309	1945	Que vivan los feos. M. Segarra – F. Orteu
REG C8660	CR3307	1945	Mi música para ti. Raúl Roqueta
REG C8660	CR3310	1945	Tensión.
REG C8666	CR3329	1945	La conga del Jaruco. R. Roqueta – M. Segarra
REG C8666	CR3330	1945	Eres linda. Raúl Roqueta
REG C8669	CR3331	1945	Con tu permiso. M. Segarra – F. Orteu
REG C8669	CR3308	1945	Vinieron las lluvias. Raúl Roqueta
COL V9372	C6593	1945	Es cuestión de caradura. Segarra – Roqueta
COL V9372	C6594	1945	Te lo diré con un refrán. Segarra – Roqueta
COL V9389	C6596	1945	Será mi canción. Raúl Roqueta
COL V9389	C6595	1945	Un viaje a una estrella. Raúl Roqueta
COL V9395	C6582	1945	Tic, tac. Manuel Segarra
COL V9395	C6586	1945	Amor. Raúl Roqueta
COL V9421	C6585	1945	Aquella noche. Raúl Roqueta
COL V9421	C6583	1945	Bailando en una estrella.
COL R14418	C7253	1946	Toda una vida. Manuel de Gómez
COL R14418	C7250	1946	No hay de qué.
COL R14422	C7251	1946	El gitano señorito. Manuel de Gómez
COL R14422	C7256	1946	Gitana hechicera. Manuel de Gómez
COL R14473	C7254	1946	No está bien. M. Segarra – F. Orteu
COL R14473	C7255	1946	Menudencias. M. Segarra – F. Orteu
REG C8680	CK3363	1946	Gitana calderera. Fina Pacheco
REG C8680	CK3364	1946	La niña del posadero. Fina Pacheco
REG C8685	CK3370	1946	¡Al pirulí de la Habana! Manuel de Gómez
REG C8685	CK3371	1946	¡Ay su mamá! M. Segarra – F. Orteu
OD 204107	SO 9763	1946	¿Por qué llorar? Franz Joham
OD 204107	SO 9764	1946	¡Fantasmas! Franz Joham
COL R14545	C7294	1947	Estrellita. Manuel de Gómez
COL R14545	C7252	1947	Tu sueño de amor. Manuel de Gómez

Nota: Amb lletra cursiva aquells títols que també Ramón Evaristo n'és autor.
 Abreviatures: OD = Odeón. REG = Regal. LVA = La Voz de su Amo.
 COL = Columbia

Fonts consultades:

Catàlegs i suplements anys 40 Odeón, La Voz de su Amo i Columbia.

Fonoteca de la Biblioteca de Catalunya. <http://www.bnc.cat>

Cançoners anys 40: "Ritmo y Melodía", "Jazz-Hot" (Editorial Alas), "Ramón Evaristo y su gran Orquesta de Jazz", "Hot y canciones de última hora", "Cancionero al día" d'Antonio Losada.

Programa de ràdio "Noms propis. Músics catalans del segle XX" de juliol 2006. Emisora COM Ràdio. Guió i realització: Jordi Roura. A dia d'avui aquest programa encara es pot escoltar fent una cerca a: <http://www.comradio.com/radioalacarta/default.asp>
Llibres: "Jazz en Barcelona" de Jordi Pujol Baulenas i "Jazz en España" de José María García Martínez.

Setmanari del Baix Penedès "El 3 de vuit" 22 d'agost 1986.

Full publicitari del "Salón de Fiestas Rigat" de 1947.

Fotografies:

Col·lecció familiar de Maria Tresa Berrozpe

Dels abans esmentats cançoners.

Agraïments a:

Maria Tresa Berrozpe, vídua de Ramon Evaristo per la seva amabilitat i col·laboració.

Jordi Roura, per tota la informació facilitada.

Ramon Ripoll, per la correcció d'estil.

© Josep Perramon i Baqué

L'ARXIU D'IMATGE I SO DE MENORCA

La Sèrie que iniciem amb aquest petit article tractarà de llocs, ubicats al nostre país, que tenen per missió de recollir el nostre patrimoni enregistrar, els nostres enregistraments antics. El primer d'aquesta Sèrie ARXIUS, es troba a Maó.

La Conselleria de Cultura del Govern Insular de Menorca va inaugurar aquest organisme el dia 17 d'abril de 2000, la seva missió és recuperar, conservar i difondre la memòria col·lectiva del territori menorquí plasmada en documents sonors, fotogràfics i audiovisuals.

El lloc on s'ubica l'Arxiu és cèntric i molt acollidor. És un arxiu públic gestionat per una associació privada. El seu personal (només hi treballen dues persones, en Pau i la Laura) és especialitzat i molt entusiasta. Ofereixen molts i diversos serveis:

Recerca i consulta informatitzada de les còpies digitals dels materials diposi-

tats a l'arxiu.

- Còpia dels documnts (amb autorització dels propietaris).
- Sala d'exposicions
- Visites didàctiques per a escolars
- Projeccions de materials de l'arxiu
- Producció d'audiovisuals
- Ajudes a l'edició i publicació d'obres i materials relacionats amb l'arxiu
- Conservació de documents
- Restauració de materials malmesos
- L'Arxiu te tres seccions ben diferenciades:
 - La Filmoteca
 - La Fototeca
 - La Fonoteca
- La Fonoteca és una de les tres seccions que te l'Arxiu. Ja conserva més de

mil documents, provenen de col·leccions particulars, també poden ser enregistraments d'entitats o associacions, encara no s'han començat a catlogar. Malauradament, encara no s'ha tingut prou temps per a començar la catalogació dels documents que conserva.

La Fonoteca de l'AIMS també te intenció de crear un arxiu sonor d'Història Oral. Vol ser un repositori de música, enregistraments de pregons, mitings, conferències, etc.

Conserva documentació sonora en molts formats:

Discs de pedra
Cintes de magnetòfon
Discs de vinil
Cassetes
DVDs
CDs
Minidiscs

La Fonoteca és la que més ens interessa . Ens agradaria molt saber quins títols conserva. Han trobat algun disc antic dels músics menorquins que van grabar en 78 rpm: Demon i el seu grup Demon's Jazz, la cupletista Pilar Alonso, o altres que desconeixem ?

L'Arxiu d'Imatge i So de Menorca

Camí des Castell, 28-07702 Maó

Tel. 971 3681 04

arxiuimatgeiso@cime.es

www.cime.es

© Mercè Rubió

DESCOBERTA D'UNA PLACA

Emmarcat en la Festa Major del barri i coincidint amb l'aniversari del naixement de Gaietà Renom, el passat dia 3 d'octubre prop de 200 persones van acudir a la descoberta d'una placa en el seu honor, al jardí interior de l'illa delimitada pels carrers Travessera de les Corts, Entença, Equador i Montnegre de la barriada de Les Corts de Barcelona, on va viure, sent molt estimat pels veïns, fins a la seva mort.

En aquest homenatge, que va ser una iniciativa de l'Associació de Comerciants del carrer Gelabert i de l'Associació de veïns de la Plaça del Carme, hi van participar Manel Casañes, campió d'Espanya d'harmònica a l'any 1964 i col·laborador amb

Glòria i Carme Renom a l'esquerra i dreta

el conjunt "Les Akords", les noies de l'Orfeó Català i el prestigiós tenor i cantant del Gran Teatre del Liceu de Barcelona, Eduard Jiménez. L'acte molt emotiu va comptar amb la presència de les filles del cantant, Carme i Glòria.

Cantant de vocació i de professió funcionari de l'Ajuntament de Barcelona, va començar la seva carrera a L'Orfeó Català a l'any 1932. Va enregistrar discos amb sardanes, cançons catalanes o també clàssics com *Apel·les Mestres* o *Manuel de Falla* i va actuar al Gran Teatre del Liceu. El 2002, es va editar un recull en disc compacte dels seus primers registres a 78 rpm.

Convidats per Glòria Renom, diputada del Parlament de Catalunya, l'ASPE va estar present en aquest sentit esdeveniment i en Jaume Figueras va fer-ne aquest reportatge fotogràfic.

© Josep Perramon.

Noies de l'Orfeó Català

Eduard Jiménez

FRANCIS ALBERT SINATRA 1915-1998

FRANK SINATRA, va néixer el 12 de desembre de 1915 a Hoboken (New Jersey) i és sens dubte una de las veus més importants del segle XX. Ha deixat a través dels seus discos i actuacions una herència musical única en el món de la musica

lleugera, el seu repertori es va basar en la obra dels grans compositors de la època com, Cole Porter, Sammy Cahn, Jimmy van Heusen i Gershwin, etc.

Tècnicament es caracteritza pel seu fraseig i musicalitat, a SINATRA se l' reconeix històricament haver estat el primer cantant que fa un ús concient del mitjàns d'amplificació del so de l'orquestra per aproximar-la a la intimitat de l'òida. Els seus començaments musicals com a professional es forma en incorporar-se al grup Hoboken Four, però al poc temps se separa del conjunt per independitzar-se i passa a la orquestra de Jarry James (1939) on comença a enregistrar els seus primers discos.

Posteriorment és contractat per l'orquestra d'en Tommy Dorsey que buscava un vocalista per substituir a Jack Leonard, les paraules de SINATRA sobre la influència de Dorsey són molt significatives: " Vaig aprendre tot sobre la dinàmica i el fraseig i l'estil que tocava el trombó Dorsey" que eren 8 octaves sense respirar, característica de la forma de cantar d'en SINATRA, la revista BILLBOARD nº 1 destaca la seva interpretació de la cançó *I'll never smile again* (Mai més tornaré a sonriure) la qual es pot considerar el punt de partida dels grans èxits de la carrera de SINATRA.

Després enregistraria un gran nombre de discos que es calcula sense saber amb exactitud, són unes 374 cançons en discos de 78 rpm. segons dades obtingudes del llibre de Lew Irwing amb les companyies RCA VICTOR, COLUMBIA, i CAPITOL des de 1939 fins al 1953? (els primers amb la CAPITOL es van enregistrar en 78 rpm. Es considera la millor època de SINATRA en els anys que va enregistrar per la CAPITOL, perquè passa de la època malenconiosa de la COLUMBIA, sempre sota la batuta de Axel Stordahl, al canvi total de ritme i estil amb Nelson Riddle. Va ser una trobada entre un cantant i un arranjador de més èxit de la història de la música lleugera. El contracte amb la CAPITOL comença al 1953 i acaba al 1961 quan SINATRA crea la seva pròpia companyia REPRIZE.

A partir d'aquest moment SINATRA imprimeix un nou estil amb èxits de sobre coneguts i que arriben a les primeres files dels rànquings musicals, alternant els enregistraments amb concerts memorables (barcelona 1992) que, amb 77 anys d'edat, demostra les seves qualitats artístiques, tan vocals com rítmiques, amb un bagatge a les seves esquenes de més de 1200 cançons enregistrades.

FRANK SINATRA

Frank Sinatra

SARDANES A 78 rpm

Enregistraments durant els anys 1906-1907

Es una dèria professional anomenar les sardanes respectant els títols antics. No sóc qui per fer cap correcció i a més quan té un valor històric afegit, com és el cas. Alguns ho atribueixen a que molts discs s'han enregistrat a l'estranger i això comporta faltes d'ortografia per desconeixement del català. Pot ser; fins i tot els propis catalans no ho veiem massa clar. En Pompeu Fabra encara intentava imposar les seves normes.

Però també és ben cert que moltes expressions i paraules eren d'ús popular en aquell moment. Un exemple clar és el mot "aucells" per ocells. Era un mot emprat en el vocabulari popular fins i tot als anys cinquanta a les comarques de l'Alt Urgell, part de la Cerdanya i crec que també del Gironès. Això també mostra l'evolució de la nostra llengua.

Fetes aquestes consideracions entrem en matèria. Així d'entrada no té gaire lògica que les sardanes de'n Josep Serra "*Perlas y diamantes - La federalista i La sultana*" fossin estrenades i enregistrades abans per la cobla "Ampordanesa La Principal de la Bisbal" que per la pròpia de l'autor "*La Principal de Perelada*." Per la mateixa raó tampoc s'explica que en Pere Rigau, director i fundador de "Els Montgrins" cedixin també aquest privilegi a la cobla Principal de la Bisbal estrenant les seves sardanes "*La perla de Catalunya - Un petonet d'amor - La noya de l'Ampurdà i La trena d'or*".

Sigui com sigui el 1.905 surten al mercat el primer lot de 18 discos de sardanes enregistrats a una cara. Tretze son grans de 25 cm de diàmetre que podien acumular uns 3 minuts de música i els cinc restants son petits amb una capacitat de gravació no superior als 2 minuts. Els primers es venien al fabulós preu de 8 pts i els petits a 4 pts. No trigarà a aparèixer un problema comercial: vendre'ls.

Cobla "Els Montgrins".

El 1.906 la cobla "Els Montgrins" dirigida pel mestre Pere Rigau, entra per primera vegada al món discogràfic amb la marca francesa "Gramophone" enregistren sis sardanes i totes elles del seu director. Són: "*Las fadas del Ter - La Moreneta de l'Ampurdà - Somni dolç - Cançó amorosa - L'arc de Sant Martí i Las campanas de Olot (sic)*". És un bon sistema per promocionar l'autor i la seva cobla i, a més, tot queda a casa.

Els números de catàleg d'aquest discos són: "G-2-60.212 / G -2- 60.216 / G-2-60.215 / G-2-60.219 / G-2-60.220 / G-2-60.221. La lletra "G" vol dir disc gran.

Referent a la sardana "*La Moreneta de l'Ampurdà*" he de manifestar que consta aquest títol tot i que hi ha alguns historiadors que el citen com "*L'oreneta de l'Ampurdà*".

La sardana "Somni dolç" de'n Juli Garreta és un fet estrany. Durant la sardana el flabiol de 'n . Rigau fa una preciosa i magnífica exhibició de les seves facultats. Aquest estil no és el propi de'n Juli Garreta. Llavors ... què diantre passa?. Pot ser un arranjament de'n P. Rigau amb el vist-i-plau de Garreta? No tinc respos-

ta, és un tema a estudiar amb calma. En el segell de drets d'autor, ampliat des de l'ordinador, es pot apreciar la signatura manual del propi Garreta. Fins avui es la signatura més antiga de'n Juli Garreta que he trobat, és de 1.907. Per mi es una reliquia.

Els primers enregistraments de "els Montgrins" tenen un valor històric incalculable. Podrem escoltar el fabulós i mític flabiol del mestre Pere Rigau tres anys abans de la seva prematura mort (1.909). Un dels objectius que vaig marcar-me a l'entrar en aquest món dels disc a 78 revolucions fou poder escoltar els grans solistes de les nostres cobles enregistrats sols en aquest format.

Encapçalava la llista de prioritats el flabiol de mestre Pere Rigau, la tenora de l'Albert Martí, el tible de l'Enric Barnosell i d'altres. Doncs be, ja he lograt reunir gran quantitat de documentació sonora sobre tots ells, fet del que me'n sento molt cofoi. He cobert una etapa; però no una carrera. Hi ha molta feina per fer: des de catalogar el nostre patrimoni fins a troba'l i restaura'l.

Reprenen el fil de la cobla "Els Montgrins" i el seu director, les notícies que he aconseguit dels seus descendents es que havia gravat tan sols quatre o cinc sardanes en vida del mestre. Doncs no, afortunadament aquesta creença no és veritat. Va enregistrat, com a mínim, sis sardanes el 1.906, quatre l'any 1.907, totes amb la marca francesa "Gramophone" i 19 amb la filial "Zonophone" que fan un total de 29 títols. Com dirien els gallecs, "haber-los hay-los".

Crec que seria bona i eficaç la col·laboració ciutadana per trobar i restaurar aquestes relíquies musicals, que com a tals, són de interès públic.

Cobla "La Principal de Perelada." (sic)

S'anomenada així fins als anys 1.930, tant en discos com en catàlegs. A finals de 1.930 o inicis del 31 edita un disc de la marca Regal "DK-8027" amb les sardanes "*Fantàstica*" i "*Idil·li Mariner*" ambdues de A. Blanch on consta "Cobla La Principal de Perelada".

Continuant amb el tema dels primers enregistraments, he de manifestar que aquest any s'estrena la cobla la Principal de Perelada gravant: "*La font de les Rondalles - La reyna de las flors - Rosas pálidas i Cercant floretas*" de'n Josep Serra: "*Un somni*" de J. Casanovas (Paixero) i dues de'n Morera: "*Juguetejant i Recort d'Olot*". D'aquest lot de set títols n'he trobat i restaurat dos: "*La Reyna de las Flors i Rosas pálidas*" ambdues sonen molt be. Son el primer testimoni de com sonava la famosa cobla la Principal de Perelada. Numero catàleg són: "G-2-60.---" i tres números variables.

Al meu entendre, la Principal de Perelada, de moment, no demostra cap supremacia sobre la resta de cobles importants del moment. Té el mateix estil de Banda municipal i en alguns punts també tira a banda militar. De moment no se aprecien les qualitats que deia el mestre E. Morera i el propi Josep Pla. Pot ser més endavant ho podrem descobrir.

Naturalment que totes aquestes sardanes són primeres gravacions i d'un valor cultural molt relatiu: per uns, els historiadors i estudiosos, representen un tresor incalculable, i, per d'altres, la majoria, són mòbies que cal deixar enterrades, que es petrifiquin i descansin en pau. La posició intermèdia dels curiosos i tafaners crec també es minoritària.

1.906. Neix la marca discogràfica "Zonophone"

Els problemes principals eren, com sempre, de vendes. No hi havia gaire mercat per aquest tipus de música. La sardana entrava poc a poc al gran mercat potencial barceloní. A mes tampoc es pot perdre de vista que el món sardanista és curt d'armilla, no és com el de la música clàssica on el diner se li suposa. Calia buscar una solució i aquesta fou que la mateixa casa discogràfica "Gramophone" crea la sub-marca "Zonophone" que editarà tot tipus de música tradicional i popular a un preu més accessible. La marca "Zonophone" surt al mercat a mitjans de 1.906. Aquest any el preu de venda al públic d'un disc gran era de 7.50 pts i un any després, el mateix disc, es venia a 5.00 pts.

Cobla la Principal de la Bisbal.

La marca "Zonophone" s'estrena amb un lot de 10 sardanes impressionades per la cobla Principal de la Bisbal.

Sis discos grans i quatre de petits. Els grans el número de catàleg es: X-50.000 / X-50001 / X-50002 / X-50003 / X-50500 / X-50501. Els petits son: 50014 / 50015 / 50.500 / 50.501. La lletra "X" davant del número de catàleg vol dir disc gran. Cinc sardanes són de'n Pere Rigau, tres de'n Garreta i dues de'n Josep Serra.

Cobla "Unió Cassanense" de Cassà de la Selva.

Els dos primers enregistraments de la cobla "Unió cassanense" son: "*Idil·li*" de'n J. Serra, número catàleg X-50059 i "*Onada mansa*" de Casanovas (Paixero) número catàleg: X-50.060. Aquests discs s'han trobat i restaurats. A l'Ajuntament de Cassà de la Selva hi ha 4 títols restaurats.

Enregistraments durant el 1.907.

El 1.907 sembla l'inici d'una aposta discogràfica per la música de cobla. Les botigues d'avantguarda que ofereixen artefactes reproductors de música enllaunada, ja disposen, a mes d'un extens sortit de música clàssica, d'una oferta diversa de sardanes, cobles i corals del moment. Així poden comprar, els que tinguin calers, sardanes interpretades per les cobles Principal de la Bisbal, Principal de Peralada, Montgrins i Unió Cassanense, coral "Filantròpica de Barcelona" i de la "Societat Coral Eutèrpe".

Es curisa l'evolució del mot "**cobla**". El 1.905 s'anomenava "**copla**", durant la transició (1.906-1.907) s'opta per "**copbla**". No es fins a ple 1.907 que, d'una vegada per totes, s'accepta el mot actual de "**cobla**".

La marca francesa "Gramophone" ha creat una filial, la "**Zonophone**" que neix el 1.906 i s'acaba el 1.912. Aquesta discogràfica premsarà discos de música popular a uns preus menys prohibitius, més a l'abast d'una classe mitja emergent. Els discos tipus "concret" de 25 cms de diàmetre, surten al mercat a 7.50 pts; però l'any següent es vendran a 5,00 pts.

És curiós observar l'oferta de discos de sardanes existents al mercat de 1.907. Si l'estudien per autors hi ha una gran sorpresa. Aquest és el rànking. L'"encapçala en Pere Rigau amb un sorprenent 50% Això és degut a la decidida entrada d'Els Montgrins" al món discogràfic. Segon, i a molta distancia, Josep Serra: 28% gràcies a les primeres gravacions de la seva cobla, la Principal de Peralada. Ter-

cer i quart: Juli Garreta i Enric Morera amb el 8% cadascú. Cap d'ells disposa d'una cobla on estrenar. Tanca la llista en Josep Casanovas (Paixero) amb el 5%. Ex tible de la P. Bisbal.

Sorprèn l'absència de títols de'n Pep Ventura i de'n Josep Vicens (Xaxu). La primera sardana de'n Pep Ventura es grava el 1.905 i porta per títol "Lo toch d'oració" (sic) de la que no se'n fa cap reedició i la primera de'n Josep Vicens (Xaxu) titulada "Records del Canigó", que la signa sols com a "Xaxu", l'enregistra la cobla Unió Cassense el 1.909, tot i que varies sardanes seves eren populars en aquell temps. Evidentment tenien gran avantatge els compositors integrants d'una cobla i encara més si n'eren el director. Faltaria més!

El rànking confirma la teoria que, sobre tot en Pere Rigau i també en Josep Serra, foren uns personatges claus en els moments més crítics. Van tirar fort del carro mentre arriba la nova fornada de compositors clàssics. Són dos mestres, afortunadament molt diferents, que van saber mantenir viva la llavor i l'esperit de la sardana orientar-la fins a les darreres evolucions.

No puc imaginar-me què hauria succeït si el públic s'hagués mostrat indiferent vers aquesta música i no haguessin triomfat. Podria ser que la nostra dansa, avui, fos diferent. No hi posaria les mans al foc.

A inicis del segle XX, tots els aparells de música i discos de les nostres botigues eren objectes d'importació, i per tant articles de luxe. Fins a 1.914 no es fabrica discos ni a Espanya ni a Catalunya. Les etiquetes dels discos, al voltant de 1.914 diuen: "Fabricado en Barcelona por la compañía francesa Gramophone". L'any següent ja consta "Fabricado per la Compañia del Gramófono S.A.E. de Barcelona".

En quan a la música popular i folklòrica depenem majorment de França i amb menys escala d'Anglaterra i

d'Alemanya. La discogràfica "Gramophone" establerta a Barcelona, com totes les multinacionals, va de cara al negoci, i importa allò que te més sortida i que aporta més beneficis. En aquest sentit, les sardanes, no són precisament la música més sol·licitada del moment.

Davant aquest fet evident, la "Gramophone" pren la decisió més lògica, enregistrar fins a una cinquantena de sardanes, va fent reedicions i, d'aquesta manera, redueix els preus de venda, mantenint, es clar, els marges comercials. La discogràfica sols te les despeses de matèria prima, drets d'autor i cost de premsat i, això, li permet vendre els discos quasi a meitat de preu obtenint els mateixos beneficis.

Els pocs enregistraments originals que es fan es venen al preu de 8 pts/disc, i per diferenciar-los dels standard s'inventen les etiquetes de colors, indicadores de la qualitat, actualitat i preu del disc.

En el curs la primera guerra mundial la discogràfica francesa tindrà greus problemes de subministrament de matèria primera, arribant a l'extrem de fer campanyes de recuperació de discos vells per fer un reciclatge del material base. Els proveïdors que aportessin discos antics tenien preferència a l'hora de comprar-ne de nous.

Durant el període comprès entre 1.907 i 1.914 es fan poques gravacions noves; però va adquirint un protagonisme creixent les sardanes de l'Enric Morera, mentre van a la baixa les de'n Pere Rigau i amb menys intensitat també les de'n Josep Serra. Poc a poc s'està gestant la "Boumania".

A partir de 1.915 la "Compañia del Gramófono S.A.E.", amb seu a Barce-

lona, poc a poc anirà fabricant i premsant més i més els famosos “disco-gramófono” ampliant considerablement l’oferta de sardanes i música popular. Això succeïa al voltant de 1.918, l’any que acaba la primera guerra mundial, esdeveniment que comportà una considerable reactivació industrial i econòmica a casa nostra. Catalunya teixeix la roba que vestiran els exercits en peu de guerra d’un i de l’altre bàndol. Paradoxes de la vida

Cap als anys 1.910 –12 la discogràfica “Odeon”, especialitzada en música clàssica i una de les més importants d’Europa, va entrar, també, a l’enregistrament de sardanes. Les cobles que més van optar per aquesta marca foren la “Principal de la Bisbal” i “Els Montgrins”. Això és un símptoma evident que la sardana anava qual·lant al nostre poble i que la venda de discos, poc a poc deixa de ser una aventura.

Durant la primera guerra mundial fou bombardejada la fabrica francesa “Odeon” provocant una gran crisi: però a empenes i rodolons se’n sortirà fins que a la dècada dels anys 20 es absorbeix per la societat holandesa “Transoceanic Trading Company” que mantindrà la marca “Odeon”.

Per aquesta data també va fer algun enregistrament la discogràfica francesa “Pathé Frères” amb la cobla “Antiga Pep” de Figueres, una cobla que, malauradament pel món sardanista, es va mantenir sempre fidel a la mateixa casa. Els primers enregistraments trobats fins al moment són les sardanes: “Lo cant dels aucellets” (sic) i “Per tu ploro” ambdues de’n Pep Ventura. Justament a la sardana “Lo cant dels aucellets”, abans de l’introït del flabiol, hi ha una veu que anuncia el títol de la sardana, la cobla que l’interpreta i la discogràfica que l’enregistra. És un fet insòlit en els enregistraments en disc; però molt corrent i usual en fonògrafs. No oblidem que la marca “Pathé” es movia en un difícil equilibri entre els gramòfons de E. Berliner i els fonògrafs de T. Edison. Tot això per esquivar els drets de patents internacionals.

Els “Pathé” són discos que presenten importants dificultats tècniques de recuperació de la seva música. Des d’un microsolc especial en el seu relleu fins a un disseny del mateix que gira al revés. El disc comença pel diàmetre interior i s’acaba a l’exterior, girant al mateix sentit que els clàssics gramòfons. És habitual un diàmetre interior tant petit que és impossible escoltar l’inici de la gravació, els automatismes actuals no ho permeten. Per aconseguir una gravació acceptable d’aquests discos cal un aparell i agulles “Pathé” molt difícils de troba a casa nostra, ja que mai va ser una sistema d’ús generalitzat.

Les sardanes que he pogut recuperar, amb penes i treballs, de la discogràfica “Pathé” són: “Per tu ploro”, “Lo cant dels aucellets” (sic), “El pardal”, “Lo toth d’oració” (sic) i “La Roser” de’n Pep Ventura; “A sol batent” i “L’Ampurdà” (sic) de l’Enric Morera; “La pubilla ampurdanesa” (sic) i “Cercan l’aymada” (sic) de’n Josep Serra.

En propera ocasió escriuré sobre la cobla “Els Montgrins” de 1.907 i el seu fundador i primer director en P. Rigau, un tema per mi apassionant.

© Antoni Torrent i Marqués—Fonovillassar 78

Discs que te editats L 'A.S.P.E.

Novetat
any
2008

ASSOCIACIÓ PER
A LA SALVAGUARDA
DEL PATRIMONI
ENREGISTRAT (A.S.P.E.)

El Cant Coral a Catalunya a 78 rpm 1906 - 1952

1 CANÇÓ (F. Benet - J. Sellarés) HAVANERA Solistes de l'Orfeó Vilafranquí	3:01	13 HIMNO OFICIAL DEL XXXV CONGRESO EUCARÍSTICO INTERNACIONAL (Barcelona 1952) (J. M ^a Penán - L. De Aramburu) Orfeón Laudate y Banda Regimiento Jaen 25	3:31
2 JORN DE PASQUA (F. Benet - Huguet) MASURCA Solistes de l'Orfeó Vilafranquí	2:53	14 LA FESTA MAJOR DE VILAXICA (Pérez Noya) SARDANA Schola Cantorum i Orfeons Montserrat, Santa i Còpia Barcelona	3:12
3 EL CANT DEL POBLE (Vives-Sagarra) HIMNE Els Cent Homes d'en Fontbernat i Còpia Barna	2:29	15 EL CANT DELS OCELLS (Armonització Lluís Millet) Capilla Clásica Polifónica del FAD	3:11
4 CANTA I VOLA QUE FA SOL (A. Vives) Orfeón Donostiarra	2:49	16 CANÇÓ DE LA MORENETA (A. Nicolau) Escolania del Monasterio de Montserrat	2:52
5 ELS PESCADORS (J. A. Clavé) Coros Violeta de Clavé	7:41	17 LES GINESTERES (J. Maragall - J. Balcells) Orfeó Gracienc	3:05
6 LA SARDANA DE LES MONJES (sic) (Morera-Guiera) Orfeó Badaloní	2:50	18 ESTER (Josep Anselm Clavé) POLCA PASTORIL Orfeó Gracienc	5:36
7 HIMNE DE LA FEDERACIÓ DE JOVES CRISTIANS DE CATALUNYA (Lluquerias) Escola Coral de la F.J.C. de C. i Còpia Professors de la Banda Municipal de Barcelona	1:58	19 EL DESEMBRE CONGELAT (J. M ^a Plá) Coro Infantil Escuela Bonanova H.E.C. de Barcelona	2:56
8 LA MAQUINISTA (Clavé) Coro Euterpe con acompañamiento orquestal	3:12	20 LA PASTORA (Armonització E. Martín) Grupo de niñas de las clases de música de la Academia Condal y Orquesta	2:28
9 LOS NETS DELS ALMOGAVERS La Sociedad Coral Euterpe	1:18	21 OCELLADA (Janniquin) Orfeó Català	7:06
10 L'ÀNGEL DE LA SON (A. Nostres-L. de Grignon) Orfeón Ciego de Santa Lucía	2:39	22 SOTA DEL OLM (sic) (Morera) Orfeó Català	2:12
11 ANANT AL BOSCH (P. Gades) POTPOURRI Orq. Crazy Boys i l'Orfeó Sarriancenc	2:57	23 LES FIGURES DEL PESSEBRE (Lluquerias) Coros Mixtos de l'Institut Català	5:41
12 HIMNO A LA VIRGEN DEL PILAR Marcos Redondo y Orfeón de Sarrià con órgano	3:16	Els nostres CDs els podeu trobar a la nostra Seu Social: Oficines de l'empresa The Project, Diagonal, 482, 2n, 2a. 08006 - Barcelona	

Producció de l'any 2006

L'ASSOCIACIÓ PER
A LA SALVAGUARDA
DEL PATRIMONI
ENREGISTRAT (A.S.P.E.)

GRUP A 78 RPM
MÚSICS I ACTORS CATALANS
1904 - 1948

1 MUNTANYES DEL CANIGÓ (Cançó popular) INOCENCIO NAVARRO. Arranj. Concordi Gelabert. 1918	2:09	14 LO FERRER DE TALL (Sardà popular) ENRIC BORRÁS. 1923	2:50
2 AY, AY, AY (Còstan Pérez Freix) CONXITA SUPERVIA. 1931	3:04	15 PRIMAVERAL (Joan Añani-Maria Verger) CANÇÓ MARIA ESPINALY. 1948	3:15
3 LES FULLES SEQUES (Ginebra i Moner) SARDANA ORFEO GRACIENC. Dir. Joan Boicellis. 1910	3:08	16 ESPARTERO (Alberto Gots) VALS-JOTA Orquestra ESCOLANS. 1928-1929	3:24
4 HIMNE A BARCELONA (J.M. De Sagrera-Martínez Valls) DE LA REVISTA "CHARIVARI" JOSEP TORRES amb Orquestra i cor. 1927	3:06	17 NOCHES DE ANDORRA (Josep V. Tardas) Orquestra COLUMBIA. Dir. Josep M. Tardas. Tècnica: Josep Cor. 1945	3:39
5 CUENTO (J.R.) RECITAT JOSEP SANTPERE. 1928-1929	2:33	18 MARIETA DE LULL YIU (J. Guals-Pérez Martínez) CUPILET PILAR ALONSO. Orquestra dir. Concordi Gelabert. 1920	2:46
6 DALE DE BETÚN (Miranda Riera) VALS JOTA Orquestra DEMON'S JAZZ i cor. 1932	2:53	19 AVÉ MARIA (Bach, Anon. Gaudí) JOSEFINA HUGUET. 1904	2:48
7 LO DE AHIR. POTURRI Orquestra JAUME PLANAS. Arranj. "Discos Vivos". 1931	3:21	20 LA PECADORA (Pere Ripoll) SARDANA Còpia LA PRINCIPAL de l'Amplurà. 1905	2:47
8 CEREBRINO MANDRI (Folclorista) SARDANA M. Viladoms-E. Sag. Llinàs i Còpia Barcelona. 1933-1934	3:17	21 NIT DE FALLES (J. Gots) PAS-DONCÉ VALENCIÀ Banda Regional VALENCIANA. 1948	2:56
9 DO THE DUBONNETE (Rayman-Gams-Eaton) FOXTROT Orquestra ENRIC MADRIGUERA, vocal Patricia Gilmore. 1942	2:44	22 EL CANT DELS AUCELLS (Lluís Millet) CANÇÓ ORFEO CATALÀ. Dir. Lluís Millet. 1930	3:14
10 JOTA MALLORQUINA (Tomeu Estarós) Agrupació Folklorica VALLEDMOSSA. Dir. Tomeu Estarós. 1932	2:57	23 TORNANT DE PARIS (J. Noel-L. P. P. P.) CUPILET MERCEDES SEROS. Orq. Dir. Concordi Gelabert. 1925	3:01
11 MUJER (Joan Delas Vils) CANÇÓ MERCE PLANTADA, amb Orquestra. 1930	2:19	24 LOS CADETES DE LA REINA (Pablo Lara) SELECCIÓ Orquestra EDUARD TOLDRA. Dir. Eduard Toldrà. 1930	4:22
12 HIMNO DE RIGOO (José Joan Llanusa de Gilegas) Banda Municipal de BARCELONA. 1936	1:49	25 MARXA DE MOLINERS (Carl Zeller) Quartet Vocal ORPHEUS. 1930	2:18
13 EL RELOJ DE LUCERNA (Miguel Marques) Part III Duo: MARIA DARNIS i INOCENCIO NAVARRO. 1915	6:10	26 SOBRE LAS OLAS (Jovencito-Rosari) VALS Cor d'homes ORFEO de SARRIÀ Orquestra CRAZY BOYS. Dir. Pascual Godés. 1933	3:14

Aquests CD's els podeu aconseguir personalment adreçant-vos a:

- La nostra seu social, a les Oficines de l'empresa "The Project".

Diagonal, 482, 2n, 2^a. Barcelona.

- Secretaria de l'Orfeó Gracienc. Astúries, 83 Barcelona.

- Antiguitats Anamorfosis — Baixada de Sta. Eulalia, 4 Barcelona.

Be contactant amb l'ASPE: 93 379 00 52. mrubiob@uoc.edu

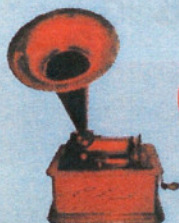
Demanen 10 €. en concepte de subvenció + despeses de tramesa.

O també de manera gratuïta, fent-se soci d'ASPE.

Fons de discs de l'ASPE.

L'ASPE disposa actualment de 655 registres que corresponen a 408 discs de 78 rpm. Els detalls (títol, compositor, segell, numeració, origen) podeu consultar-los a la nostra Web:

www.aspe.cat

carlosmb

78 rpm Records & Cylinders

Mi nombre es Carlos Martín, vivo en Madrid, España. Desde el año 2000 mi actividad está centrada en la venta de discos de 78 rpm ("discos de pizarra") y cilindros de fonógrafo. El cliente tiene dos vías para adquirir estos artículos cuando acude a carlosmb: solicitando un listado a precio fijo con los discos del intérprete o género que le interesa (el cual se le envía personalmente), o participando en alguna de las cuatro subastas que cada año realizo:

Marzo (del 1 de Marzo al 15 de Abril)

Junio (del 1 de Junio al 15 de Julio)

Septiembre (del 1 de Septiembre al 15 de Octubre)

Diciembre (del 1 de Diciembre al 15 de Enero)

Cada uno de estos catálogos contiene unos 1.000 discos de 78 rpm, los cuales pueden consultarse en la página web o en el catálogo en papel (se envía sin cargo alguno).

También dispongo en stock de álbumes para discos de 25 y 30 cm, o sobres nuevos de las citadas medidas.

Anteriormente a esta actividad profesional y desde 2000 de forma paralela, colecciono todo tipo de grabaciones y documentos relacionados con el género flamenco: cilindros de fonógrafo, discos de 78 rpm, "acetatos", catálogos de discos, fotos etc. Por lo tanto, estoy siempre abierto a toda propuesta, información u oferta que se me plantee al respecto.

Contacto:

carlosmb

78 rpm Records & Cylinders
(Carlos Martín Ballester)

San Luciano 3 - sot 1 · Madrid 28041, Spain
Tel (34) 630 058 687 · Fax (34) 913 178 363

www.carlosmb.com

info@carlosmb.com